

Inviolabilitas vitae

Nedotakljivost življenja kot temeljna ustavna vrednota

Nedotakljivost življenja je hierarhično najvišja ustavno varovana dobrina. Življenje ni le pravica, v katero država ne sme posegati, temveč je dobrina, ki jo mora država aktivno ščititi. Ustava v 17. členu ne določa izjem, niti zakonskega pridržka, kar pomeni, da parlament ne more določiti izjemnih primerov, v katerih življenje ni zaščiteno. Življenje je nedotakljivo vselej. Zato je ustavno sporna in izjemno zaskrbljujoča zakonodajalčeva odločitev za zakon o pomoči pri samomoru, ki konceptualno spreminja temeljno izhodišče. Življenje tako ni več nedotakljivo.

Zakon o pomoči pri samomoru uveljavlja predpostavko, da posameznikova privolitev upravičuje poseg v življenje. Takšna ureditev ni skladna z Ustavo. Kljub temu, da pri vprašanju samomora ne trčijo pravice različnih posameznikov, je dopustna pomoč pri njegovi izvedbi ustavno sporna in pravno dogmatično nevarna. S tem vladajoči rušijo pravno superiornost nedotakljivosti človekovega življenja, saj svoboščino življenja relativizirajo. Obravnavanje življenja kot relativne vrednote vzpostavlja relativnost ustavne pravice do življenja. Koncept relativnosti življenja vodi v legalizacijo vseh oblik sodelovanja pri samomoru. Če sme posameznik razpolagati s svojim življenjem, sme tudi drugemu dovoliti, da izvrši to voljo. Pot do dovoljene evtanazije in vseh oblik njenih zlorab je s tem odprta.

Smrt ni pravica, temveč dejstvo. Gre za neizogibno dejstvo, ki ga tudi pravo ne more preprečiti. Zato zakon ne uvaja pravice do smrti, temveč pravico do financiranja pomoči pri samomoru iz javne zdravstvene blagajne. Temelji na stališču, da je bolje iz javne blagajne financirati pomoč pri samomoru, kot pa iz taiste blagajne zagotoviti sredstva za zdravljenje in izboljšanje zdravstvenega stanja. Zakon na več mestih izrecno poudarja, da je javno financiranje pomoči pri samomoru dopustno, četudi obstaja možnost zdravljenja in okrevanja, ki ga javna zdravstvena blagajna ne zagotavlja.

Kljub doktrini polja proste presoje zakonodajalca je slednje v Sloveniji omejeno z nedotakljivostjo človekovega življenja. Te svoboščine ni mogoče omejiti niti v izrednem ali vojnem stanju, kaj šele, da bi vanjo posegel zakonodajalec. Temeljne svoboščine in človekove pravice se v Sloveniji uresničujejo neposredno na podlagi Ustave. Parlament je z odločitvijo za prisilno javno financiranje pomoči pri samomoru prestopil ustavno dopustno mejo.

Ustavno sodišče se je pri presoji vrednotenja temeljnih svoboščin in človekovih pravic večkrat naslonilo ne zgolj na izhodišča slovenske ustavne demokracije, na podlagi katere je tako zakonodajalec kot ljudstvo omejeno z Ustavo, temveč tudi na izhodišča temeljske demokracije. Ta omejuje zakonodajalca in vso državno oblast na zagotavljanje njenega smotra. Gre za institucionalno zagotavljanje, zaščito in uresničevanje temeljnih človekovih svoboščin in pravic ter temeljnih načel vladavine prava, med katerimi je na najvišjem piedestalu prav nedotakljivost človekovega življenja. Ustavna in temeljska demokracija preprečuje politično samovoljo parlamenta in samovoljo ljudstva. Ta je z zakonom o pomoči pri samomoru povsem spregledana.

Problematične zakonske določbe

Na konceptualni ravni zakon o pomoči pri samomoru uvaja razumevanje življenja kot razpolagalne in relativne dobrine. Na normativni ravni to razumevanje konkretizira v posameznih problematičnih zakonskih določbah. Izpostavljamo zgolj najbolj sporne:

Zakon vsebuje pomensko odprte določbe, ki tako glede izražanja svobodne in prave volje pacienta, pri čemer vsebuje več različnih opredelitev slednje, kot glede pravic svojcev odpira več vprašanj kot ponuja rešitev.

Zakonska domneva naravne smrti ob odsotnosti kakršnekoli obveznosti obveščanja svojcev glede izvedbe pomoči pri samomoru preprečuje, da bi svojci pacienta sploh kdajkoli izvedeli za njegov samomor.

Pogoji ugotavljanja stanja neznosnega trpljenja, ki je vezano na subjektivno oceno sprejemljivosti lajšanja bolečin, odpira neslutene možnosti interpretacij in zlorab.

Nedopustno je, da zakon dopušča pomoč pri samomora osebi v izjemno težki psihološki stiski. Ne zgoj, da ne določa, kakšna je narave te stiske, temveč tudi slednje veže na kakovost pacientovega življenja. Takšno opredeljevanje dostopa do pomoči pri javnem financiranju samomora je skrajno nevarno in odpira številne možnosti zlorab.

Zakon ne določa učinkovine ali kombinacije učinkovin, s katero je mogoče zagotoviti smrt. Na ta način zakon širi polje možnih zlorab brez ustreznega in predvidljivega nadzora.

V postopku priznanja pravice do javnega financiranja pomoči pri samomoru lahko sodelujejo zgoj tisti zdravniki in psihiatri, ki podpirajo takšno pomoč in ne uveljavljajo ugovora vesti. Gre za tipično obliko nedopustne zakonske diskriminacije, kot da bi o verski svobodi lahko odločali zgoj ateistični sodniki oziroma, da bi o kazenski odgovornosti politika lahko odločali le sodniki, pripadniki nasprotnega političnega prepričanja. Za dokazovanje takšnih nesmislov so besede odveč.

Pristojnosti Komisije, ki odloča v upravnem postopku o pravici do javnega financiranja pomoči pri samomoru so preširoke. Ta lahko prizna pravico do javnega financiranja, četudi lečeči zdravnik ali neodvisni zdravnik ne podata pozitivnega mnenja. Kako bo omenjena komisija izvajala dokazni postopek, je stvar domišljije. Dobršno mero te bodo potrebovali sodniki socialnega sodišča, ki bodo nazadnje odločali o priznanju pravice do javnega financiranja pomoči pri samomoru.

Zakon dovoljuje uveljavljanje pravice do javnega financiranja pomoči pri samomoru osebi, stari 18 let, celo brez vednosti staršev. Gre torej za osebo, ki je šele prestopila prag polnoletnosti in se nahaja v fazi psihološke in čustvene nezrelosti. Takšni osebi pravo že danes ne priznava sposobnosti opravljanja določenih dejanj. Zakon o zdravstvenih ukrepih pri uresničevanju pravice do svobodnega odločanja o rojstvu otrok določa, da je sterilizacija mogoča šele po dopolnjenem 35. letu. Takšno nesorazmerje razkriva nerazumnost zakona, ki ne ščiti ranljivih oseb v najtežjih trenutkih življenja.

Zakon prisiljuje zdravnike k pisanju neresnične zdravstvene dokumentacije, kar krši etične in strokovne standarde.

Javnost ne bo imela vpogleda v statistiko uporabe pomoči pri samomoru, kar onemogoča demokratični nadzor nad izvajanjem zakona.

Zaradi ustavne spornosti, napak in pasti v zakonu o pomoči pri samomoru ter zaradi zavzemanja za varovanje nedotakljivosti človekovega življenja se v Akademskem društvu pravniki izjavljamo proti uveljavitvi takšne ureditve.

Ljubljana, 19. novembra 2025